

СУЧАСНІ ВИМІРИ ТЕРМІНА

Висоцька Т. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри перекладу*

*Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
просп. Дмитра Яворницького 19, Дніпро, Україна
orcid.org/0000-0002-4184-4942
Vysotska.T.M@ntu.one*

Ключові слова:

*фахова комунікація,
термін, термінологія,
інституціоналізація знання,
стандартизація термінів.*

У статті здійснено комплексне теоретичне осмислення сучасних підходів до інтерпретації терміна як багатовимірного феномена, сформованого в процесі науково-технічної еволюції, інституціоналізації знання та стандартизації фахової комунікації. Дослідження ґрунтується на аналізі історичної трансформації спеціалізованої мови науки та розвитку термінологічної думки від класичної нормативно-стандартизаційної парадигми до соціально-комунікативних і соціокогнітивних моделей. Обґрунтовано, що термін не може бути зведений до ізольованої мовної одиниці або логічної репрезентації поняття, оскільки його формування відбувається на перетині когнітивних процесів категоризації й концептуалізації, мовної номінації та соціально інституціоналізованої діяльності наукових спільнот.

Проаналізовано ключові концепції сучасного термінознавства: нормативно-стандартизаційну модель (Е. Вюстер, Г. Фелбер), інституційно-менеджеріальний підхід (С.-Е. Райт, Г. Будін), соціально-комунікативну теорію (М. Т. Кабре), соціокогнітивну концепцію (Р. Теммерман) та історико-еволюційне бачення розвитку термінології (Г. Піхт). Показано, що в межах цих підходів термін постає як інструмент організації та систематизації спеціалізованого знання, забезпечення однозначності професійної комунікації, координації колективної наукової діяльності й гармонізації галузевих терміносистем у глобалізованому інформаційному середовищі.

Доведено, що сучасний термін функціонує як структурний елемент інформаційної інфраструктури науки, який забезпечує стабільність дефініцій, узгодженість концептуальних моделей, можливість міждисциплінарної інтеграції та багатомовного передавання знання. Узагальнення різних теоретичних парадигм дозволило сформулювати інтегративне бачення терміна як історично зумовленої, когнітивно вмотивованої та соціально інституціоналізованої одиниці спеціалізованої мови, що поєднує лінгвістичний, когнітивний, комунікативний і нормативний виміри та виконує системоорганізувальну функцію.

THE TERM: CONTEMPORARY DIMENSIONS

Vysotska T. M.

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Head of the Department of Translation

Dnipro University of Technology

Dmytra Yavornytskoho Ave., 19, Dnipro, Ukraine

orcid.org/0000-0002-4184-4942

Vysotska.T.M@nmu.one

Key words: *professional communication, term, terminology, institutionalization of knowledge, terminology standardization.*

The article provides a comprehensive theoretical analysis of contemporary approaches to understanding the term as a multidimensional phenomenon shaped by scientific and technological evolution, the institutionalization of knowledge, and the standardization of professional communication. The study is based on the examination of the historical transformation of the specialized language of science and the development of terminological thought from the classical normative-standardization paradigm to socio-communicative and socio-cognitive models. It is argued that a term cannot be reduced to an isolated linguistic unit or a purely logical representation of a concept, since its formation occurs at the intersection of cognitive processes of categorization and conceptualization, linguistic nomination, and the socially institutionalized practices of scientific communities.

The article analyses key concepts in contemporary Terminology: the normative-standardization model (E. Wüster, H. Felber), the institutional-managerial approach (S.-E. Wright, G. Budin), the socio-communicative theory (M. T. Cabré), the socio-cognitive approach (R. Temmerman), and the historical-evolutionary perspective (H. Picht). It is demonstrated that within these frameworks the term functions as an instrument for organizing and systematizing specialized knowledge, ensuring precision in professional communication, coordinating collective scientific activity, and harmonizing domain-specific terminological systems in the globalized information environment.

The study proves that the term operates as a structural element of the informational infrastructure of science, ensuring definitional stability, conceptual coherence, possibilities for interdisciplinary integration, and multilingual knowledge transfer. The synthesis of various theoretical paradigms makes it possible to formulate an integrative understanding of the term as a historically conditioned, cognitively motivated, and socially institutionalized unit of specialized language that combines linguistic, cognitive, communicative, and normative dimensions and performs a system-organizing function.

Постановка проблеми. Сучасні умови інтенсивного розвитку науки, глобалізації професійної взаємодії та інформаційних процесів актуалізують проблему теоретичного осмислення терміна як ключової одиниці спеціальної мови, яка одночасно виступає інструментом систематизації, кодифікації та стандартизації знання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термінологія та термін стали об'єктом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема О. Селіванової, М. Вакуленка, Л. Азарової, О. Вюстера, Г. Фелбера, С.Е. Райт і Г. Будіна, М. Т. Кабре, Р. Теммерман, Г. Піхта, П. Фабер та Ломм М.-К.

У працях послідовно обґрунтовано: 1) поняття та роль терміна як засобу раціонального впорядкування спеціалізованого знання [Wüster, 1979], [Felber, 1984], [Селіванова, 2008]; 2) поняття термінології як ресурсу управління знанням у межах глобалізованих інформаційних систем [Wright & Budin, 1997]; 3) природа терміна як поліфункціональної одиниці спеціалізованого дискурсу, що активує знання в процесі професійного спілкування [Cabré, 1999]; 4) динамічність терміна та його зумовленість процесами категоризації й соціального конструювання знання [Temmerman, 2000], [Faber & L'Homme, 2022]; 5) історико-еволюційний аспект розвитку термінології [Picht, 2011].

Попри наявність значної кількості теоретичних концепцій, у сучасному термінознавстві все ще недостатньо систематизованим залишається питання інтегративного осмислення терміна як історично зумовленого, когнітивно вмотивованого та соціально інституціоналізованого феномена. Нерозв'язаною залишається також проблема узгодження нормативно-стандартизаційного, комунікативного та соціокогнітивного підходів у межах єдиної методологічної рамки, що дозволила б комплексно пояснити природу терміна як результату науково-технічної еволюції та процесів стандартизації фахової комунікації.

Мета і завдання статті. Метою статті є теоретичне узагальнення ключових підходів сучасного термінознавства до інтерпретації терміна як багатовимірного феномена, сформованого в процесі науково-технічної еволюції, інституціоналізації знання та стандартизації фахової комунікації.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**: 1) проаналізувати еволюцію фахової комунікації як передумову формування термінології; 2) визначити потенціал теоретичних моделей інтерпретації терміна для аналізу галузевих терміносистем; 3) окреслити інтегративне бачення природи терміна, яке поєднує історико-еволюційний, нормативно-стандартизаційний, комунікативний і соціокогнітивний підходи.

Об'єктом дослідження є термін як одиниця спеціалізованої мови науки.

Предметом дослідження - теорії інтерпретації природи терміна як результату науково-технічної революції, інституціоналізації знання та стандартизації фахової комунікації.

Виклад основного матеріалу. На ранніх етапах розвитку науки комунікація між фахівцями здійснювалася переважно на основі загальноживаної лексики, однак поступове ускладнення об'єктів дослідження та концептуальних моделей зумовило потребу у створенні спеціальних мовних одиниць, здатних точно позначати нові поняття.

Як зазначає Г. Піхт, термінологія розвивається паралельно з наукою і технікою, оскільки поява нових галузей знання супроводжується формуванням нових концептуальних структур, що потребують системної номінації [Picht, 2011]. У цьому контексті терміни виникають як результат необхідності забезпечення точності, однозначності та ефективності спеціалізованої комунікації.

Особливого значення цей процес набуває в період становлення наукових дисциплін у Новий час, час третьої глобальної наукової революції (ейнштейнівської), XIX – XXI ст.), коли знання починає організовуватися у відносно автономні галузі з власними понятійними апаратами. Формування дисциплінарних наукових спільнот спри-

яло розвитку відповідних терміносистем, які відображали специфіку об'єктів і методів дослідження. У межах цієї трансформації мова науки поступово відокремлюється від загальноживаної мови, формуючи спеціалізовані підсистеми, що виконують функцію точного передавання наукової інформації. Як підкреслює О. Вюстер, термінологія є необхідним інструментом організації наукового знання, оскільки саме через терміни здійснюється систематизація понять і встановлення логічних зв'язків між ними [Wüster, 1979], [Селіванова, 2008]. Таким чином, розвиток фахової комунікації супроводжується формуванням термінології як структурного компонента наукової діяльності.

Подальший розвиток науки і техніки у XX ст., особливо в умовах індустріалізації та інтенсифікації міжнародної співпраці, істотно посилив роль термінології в забезпеченні професійної комунікації. У цей період знання перестає бути локалізованим у межах окремих наукових центрів і набуває глобального характеру, що потребує уніфікованих засобів його передавання. Як зазначає Г. Фелбер, ефективна науково-технічна взаємодія неможлива без узгодженої термінології, оскільки вона забезпечує однозначність понять і запобігає комунікативним непорозумінням [Felber, 1984]. За цих умов термін починає виконувати функцію інструмента стандартизації, що забезпечує сумісність наукових описів, технічної документації та результатів досліджень.

Важливим етапом розвитку фахової комунікації стало формування систем управління знанням і термінологічних ресурсів, які забезпечують збереження, систематизацію та передачу спеціалізованої інформації. Як зазначають С.Е. Райт і Г. Будін, термінологія відіграє ключову роль у забезпеченні якості професійної комунікації, оскільки вона створює концептуальну основу для обміну знанням у межах наукових і технічних спільнот [Wright&Budin, 1997]. Таким чином, терміни функціонують не лише як мовні позначення, а як елементи інформаційної інфраструктури, що забезпечує координацію діяльності фахівців.

У сучасних умовах розвитку науки, глобалізації та цифровізації фахова комунікація набуває дедалі більш системного і технологічно опосередкованого характеру. Терміни функціонують у межах міжнародних інформаційних мереж, баз даних, стандартів і спеціалізованих текстів, забезпечуючи ефективний обмін знанням між представниками різних мовних і професійних спільнот. За спостереженням М. Т. Кабре, терміни є невід'ємними елементами спеціалізованої комунікації, оскільки вони забезпечують доступ до спеціалізованого знання і його передавання в межах професійних дискурсів [Cabré, 1999]. Від-

так термінологія постає як результат історичної еволюції фахової комунікації, що відображає розвиток науки, інституціоналізацію знання та необхідність його системної організації.

Отже, розвиток термінології є безпосереднім наслідком еволюції фахової комунікації, яка зумовлена зростанням складності наукового знання, його дисциплінарною диференціацією та інституційною організацією. Терміни виникають як засоби точного позначення спеціалізованих понять і виконують функцію інструментів систематизації, передавання і стандартизації знання. Саме тому дослідження природи терміна потребує врахування історичних і комунікативних умов його формування, що визначають його статус як ключової одиниці спеціалізованої мови науки.

Усвідомлення історичної зумовленості термінології розвитком фахової комунікації пояснює формування низки теоретичних підходів, спрямованих на розкриття природи терміна, механізмів його виникнення та функціонування в системі спеціалізованого знання. У межах сучасного термінознавства термін розглядається не лише як мовний засіб позначення поняття, а як складний когнітивно-комунікативний і соціально зумовлений феномен, що формується в процесі інституціоналізації науки, професійної взаємодії та стандартизації знання. Різні наукові школи акцентують увагу на окремих аспектах цього процесу. У сукупності ці підходи дозволяють розглядати термін як результат історичної еволюції фахової комунікації та водночас як інструмент її подальшої організації. Саме тому для комплексного розуміння природи терміна необхідним є аналіз ключових концепцій сучасного термінознавства, у яких відображено взаємозв'язок розвитку науки, професійної комунікації та стандартизації спеціалізованої мови.

У найзагальнішому філософсько-епістемологічному вимірі термін постає як мовна форма об'єктивації пізнання, тобто як результат інтелектуальної діяльності людини, спрямованої на категоризацію, концептуалізацію та впорядкування досвіду. Наукове знання не існує поза знаковими системами: воно оформлюється через мову, у межах якої абстрактні уявлення набувають стабільної символічної репрезентації. У цьому сенсі термін є не просто словом, а спеціалізованим знаком, що закріплює результат когнітивного узагальнення та виконує функцію посередника між поняттям і реальністю. Такий підхід узгоджується з лінгвофілософською традицією семіотики, відповідно до якої знак є інструментом інтерпретації та структурування світу, а значення формується в системі відношень між знаком, поняттям і референтом [Saussure, 1916], [Peirce, 1931–1958]. Отже, термін можна трактувати як спеціалізова-

ний різновид мовного знаку, покликаний забезпечити точність і відтворюваність смислу.

Водночас історичність терміна зумовлюється розвитком самого пізнання. Як зазначає Т. Кун, зміна наукових парадигм супроводжується трансформацією поняттєво-термінологічного апарату, через що терміни відображають не універсальні, а історично конкретні способи інтерпретації реальності [Kuhn, 1962]. Подібно до цього, Мішель Фуко розглядає мову науки як механізм упорядкування дискурсу, що не лише описує, а й конструює об'єкти знання [Foucault, 1969].

У такому ракурсі термін виступає інструментом номінації та формування самого наукового поля. Таким чином, терміноутворення є невід'ємною складовою епістемологічного процесу: кожен новий етап науково-технічної еволюції породжує нові концепти, які потребують мовної кодифікації, стандартизації та інституційного закріплення. Саме ця взаємодія пізнання, мови та соціальної практики зумовлює розуміння терміна як історично мінливої, когнітивно вмотивованої й комунікативно необхідної одиниці спеціалізованого знання.

Сучасна термінологічна наука розвивається як поліцентричне дослідницьке поле, у якому термін розглядають не лише як одиницю спеціальної лексики, а як результат еволюції знання та інституційної практики його кодифікації. У межах даного поля доцільно виокремити кілька взаємопов'язаних тематичних векторів: нормативно-стандартизаційний – розгляд термінологічної роботи як способу впорядкування спеціалізованого знання через дефініювання, кодифікацію та стандартизацію; інституційно-менеджеріальний – інтерпретація терміна як ресурсу управління знанням і професійної комунікації в умовах глобалізованих інформаційних потоків; соціокогнітивний – аналіз терміна як динамічної категорії, що формується через процеси категоризації й змінюється разом із науковими парадигмами; міждисциплінарний – осмислення терміна в єдності когнітивного, соціального й лінгвістичного вимірів; історико-еволюційний – простеження становлення термінології у зв'язку з розвитком науки й техніки та трактування терміна як інструмента систематизації нових знань.

Саме в цих координатах можна розглянути теоретичну рамку розуміння терміна як результату науково-технічної еволюції та процесів стандартизації фахової комунікації.

Класична **нормативно-стандартизаційна модель** розуміння терміна як нормативно впорядкованої одиниці спеціальної мови ґрунтується на положеннях віденської школи термінології, які були систематизовані та розвинені в праці Г. Фелбера. У межах нормативно-стандартизаційного

підходу термінологічна робота охоплює низку послідовних процедур: ідентифікацію понять, їх дефінування, встановлення системних зв'язків, добір адекватних позначень, а також кодифікацію результатів у словниках, глосаріях і стандартах. Така алгоритмізація підкреслює раціональний і цілеспрямований характер термінотворення. Термінологія постає як організована діяльність, спрямована на впорядкування спеціального знання та створення єдиного понятійного простору для фахівців різних країн і галузей. У цьому сенсі термін виконує функцію не лише мовного, а й інформаційного інструмента. Методологічно важливо, що автор поєднує лінгвістичні, логічні та інформаційні аспекти аналізу. Термін описується як багатовимірна одиниця, що має форму, зміст і функцію [Felber, 1984].

Узагальнюючи, можна стверджувати, що термін у межах нормативно-стандартизаційної парадигми постає як результат свідомої інституційної діяльності, спрямованої на забезпечення однозначності й узгодженості професійної комунікації. Його виникнення зумовлене розвитком науки й техніки, а стабілізація забезпечується процедурами кодифікації та стандартизації. Такий підхід формує теоретичний фундамент для подальших комунікативних і когнітивних інтерпретацій терміна, водночас підкреслюючи його системоорганізувальну роль у спеціалізованому знанні. Саме тому дана парадигма є ключовою для розуміння терміна як інструмента інституціоналізації наукової інформації та необхідною ланкою в комплексному аналізі сучасних галузевих терміносистем.

Подальший розвиток термінологічної науки в другій половині XX століття характеризується переходом від суто теоретичного осмислення статусу терміна до його практичної інтеграції в системи організації та управління спеціалізованим знанням. Такий *інституційно-менеджеріальний вимір терміна* найповніше репрезентують С.Е. Райт та Г. Будін. Термінологія розглядається як стратегічний ресурс науково-технічного розвитку й невід'ємний компонент професійної комунікації. Автори трактують термін не лише як мовну одиницю або логічну репрезентацію поняття, а як інструмент, що забезпечує ефективний обмін інформацією в межах глобалізованого виробництва знань. Уже на початку видання наголошується, що терміноменеджмент став важливою складовою сучасної технічної комунікації [Wright & Budin, 1997], що підкреслює функціональну необхідність системної роботи з термінами.

Особливої уваги в праці надається взаємозв'язку між термінологією, перекладом і міжнародною комунікацією. У багатомовному середовищі термін набуває статусу опорної одиниці,

що гарантує еквівалентність понять у різних мовах. Тому стандартизація термінів стає необхідною умовою інтеркультурної взаємодії фахівців. У цьому контексті автори зазначають, що термінологія забезпечує концептуальне підґрунтя обміну знань в багатомовному середовищі [Wright & Budin, 1997], підкреслюючи роль терміна як засобу синхронізації спеціалізованих картин світу.

Тут термін постає як результат не лише когнітивної номінації чи нормативної стандартизації, а й цілеспрямованого управління знанням у межах інституцій. Його виникнення зумовлюється розвитком науки й технологій, а стабілізація – організаційними механізмами планування та кодифікації. Такий підхід органічно поєднує історико-стандартизаційні ідеї з комунікативними та когнітивними аспектами, формуючи комплексне бачення терміна як інструмента інституціоналізації спеціалізованого знання. Це створює теоретичну основу для аналізу сучасних галузевих терміносистем, де стандартизація та керування термінологією є ключовими умовами міжнародної наукової співпраці.

Вагомим етапом у розвитку сучасного термінознавства стало формування *соціально-комунікативного підходу до інтерпретації терміна*, найпоширеніше реалізованого в монографії М. Т. Кабре. На відміну від класичної нормативно-логічної традиції, яка трактувала термін переважно як стандартизовану мовну одиницю, дослідниця пропонує комплексне бачення термінології як багатовимірного феномена, що формується на перетині когнітивних процесів, мовної репрезентації та соціальної взаємодії фахівців. Такий підхід дозволяє розглядати термін не лише як інструмент систематизації понять, а як елемент реального професійного дискурсу, детермінований потребами спеціалізованої комунікації [Cabr , 1999].

Відповідно до комунікативної теорії термінології термін розглядається як поліфункціональна одиниця, що одночасно має когнітивний, лінгвістичний і соціальний статус. У когнітивному вимірі термін репрезентує спеціалізоване поняття; у мовному – реалізується через певну словотвірну та семантичну структуру; у соціальному – забезпечує взаєморозуміння між членами професійної спільноти. Саме поєднання цих аспектів робить термін ефективним інструментом наукової діяльності. Дослідниця зазначає, що терміни являють собою мовні одиниці, які активують науково-технічні знання у спілкуванні [Cabr , 1999], тим самим підкреслюючи їх функціональну спрямованість.

Важливе місце у межах соціально-комунікативної парадигми посідає аналіз взаємозв'язку між терміном і дискурсом. Дослідниця доводить, що

спеціалізовані одиниці набувають свого повного значення лише в контексті професійного спілкування, оскільки саме дискурс активує релевантні компоненти знання. У цьому сенсі термін виступає не ізольованою лексемою, а частиною ширшої текстово-комунікативної структури. Авторка підкреслює, що терміни існують та набувають значень в науково-технічних текстах та ситуаціях професійного спілкування [Sabré, 1999], що безпосередньо пов'язує їх функціонування з практикою фахової діяльності. Такий підхід дозволяє поєднати лінгвістичний аналіз із дискурсивними й соціокультурними чинниками.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що соціально-комунікативний підхід істотно розширює класичне розуміння терміна. Якщо традиційна школа акцентувала переважно на логіко-нормативних аспектах, то комунікативний підхід висуває на перший план функціонування терміна в реальному дискурсі. У цьому контексті термін визначається як результат взаємодії розвитку спеціального знання, мовної репрезентації та соціальних потреб фахової спільноти. Така інтерпретація є методологічно продуктивною для дослідження сучасних галузевих терміносистем, зокрема екологічної, де процеси номінації безпосередньо пов'язані з міжнародною координацією, перекладом і гармонізацією понять.

Отже, в межах даної парадигми створюється теоретичне підґрунтя для розуміння терміна як комунікативно зумовленої та історично мінливої одиниці, що виникає й функціонує в межах спеціалізованих дискурсів. Саме таке бачення доповнює історико-стандартизаційний підхід і дозволяє комплексно трактувати термін як продукт як науково-технічної еволюції, так і соціально організованої фахової комунікації.

Подальший розвиток теорії термінології, а саме моделювання *когнітивно-дискурсивної природи терміна* як результату соціального конструювання знання, пов'язаний із переосмисленням статусу терміна не лише як нормативно стандартизованої одиниці або інструмента професійної комунікації, а як когнітивно та соціально зумовленого явища. Р. Теммерман пропонує соціокогнітивну модель опису терміна, в якій термінологія розглядається як динамічна структура, що формується в процесі розвитку знання та взаємодії фахівців у дискурсі. Термінологія є невід'ємною складовою людської когніції та спілкування. Центральним поняттям соціокогнітивної теорії є категоризація, коли термін постає як мовне втілення таких ментальних категорій, що розвиваються разом із науковим знанням [Temmerman, 2000].

З методологічного погляду дослідниця пропонує інтегрувати лінгвістичні, когнітивні та соціальні параметри аналізу. Термін описується як

багатовимірною одиницею, що поєднує мовну форму, концептуальний зміст і комунікативну функцію. Саме ця інтегративність забезпечує адекватне пояснення динаміки спеціальної лексики в умовах стрімкого розвитку науки й технологій. Такий підхід особливо продуктивний для дослідження новітніх галузей, де понятійний апарат перебуває в стані активного формування.

Узагальнюючи, можна констатувати, що когнітивно-дискурсивна концепція істотно доповнює класичні історико-нормативні й комунікативні моделі термінології. Якщо перші акцентують на стандартизації, а другі – на функціонуванні в професійному спілкуванні, то соціокогнітивний підхід висуває на перший план процеси мислення й категоризації, що лежать в основі номінації. У результаті термін постає як продукт колективного конструювання знання, що еволюціонує разом із науковою картиною світу.

Таким чином, ідеї Р. Теммерман дозволяють розглядати термін як когнітивно та дискурсивно зумовлену одиницю, виникнення якої пов'язане з розвитком концептуальних моделей та практик фахового спілкування.

Розгляд терміна як особливого різновиду мовної номінації неможливий без врахування його *історичної, когнітивної та соціально-інституційної зумовленості*. У цьому контексті методологічно значущою є дослідження Г. Піхт, у якому термінологія інтерпретується не як суто прикладна лексикографічна практика, а як самостійна міждисциплінарна наука, становлення якої безпосередньо пов'язане з розвитком науки й техніки та ускладненням фахової комунікації. Автор послідовно демонструє, що термінологічна діяльність виникає там, де з'являється потреба в систематизованому та однозначному передаванні спеціальних знань, а тому історія термінознавства фактично розгортається синхронно з історією науково-технічного поступу. Як зазначає дослідник, розвиток термінології відбувався паралельно з розвитком науки та техніки [Picht, 2011], що підкреслює вторинний, похідний характер терміна щодо розвитку пізнання.

Дослідник розмежовує дескриптивний та прескриптивний виміри термінологічної діяльності. Дескриптивний підхід орієнтований на опис фактичного функціонування термінів у професійному дискурсі, тоді як прескриптивний має на меті встановлення нормативних правил їх уживання. Г. Піхт підкреслює, що сучасна практика поєднує обидва підходи, оскільки у термінологічній роботі описові та регулятивні функції поєднуються [Picht, 2011].

Узагальнюючи, можна стверджувати, що в інтерпретації дослідника термін постає як результат взаємодії трьох чинників – розвитку знання,

мовної репрезентації та соціально-інституційної кодифікації. Його виникнення детерміноване появою нових об'єктів пізнання, а стабілізація забезпечується нормативними механізмами професійної комунікації.

Синтезу дескриптивного та прескриптивного підходів до кодифікації термінологічної лексики присвячено дослідження М. О. Вакуленка. Науковець доходить висновку, що термін – це одиниця лексичного рівня (слово або словосполучення), яка позначає певне поняття у відповідній галузі людської діяльності, утворює функціонально-тематичний клас галузевої лексики і є органічним елементом термінологічного фонду [Вакуленко, 2020].

Висновки і перспективи. Розглянуті теоретичні підходи – від нормативно-стандартизаційної моделі до комунікативних і соціокогнітивних інтерпретацій – засвідчують, що термін не може бути пояснений винятково як мовна одиниця або як абстрактна логічна репрезентація поняття. У всіх концепціях він постає як продукт розвитку спеціалізованого знання, функціонально пов'язаний із потребами його колективного вироблення, фіксації та передавання. Відтак формування терміносистем відбувається не лише в когнітивному чи дискурсивному вимірі, а й у площині соціальних механізмів організації науки. З інституціоналізацією знання – появою дисциплін, професійних спільнот, наукових установ і міжнародних мереж співпраці – виникає об'єктивна потреба в уніфікованих засобах професійної комунікації, що забезпечують однозначність інтерпретацій та відтворюваність результатів діяльності. Саме в цьому контексті термін набуває статусу інструмента координації колективної практики, а термінологічна робота – форми системного впорядкування й кодифікації спеціалізованого знання.

Отже термін слід розглядати як історично зумовлений продукт еволюції та стандартизації фахової комунікації. Можна зробити висновок, що термін – це історично зумовлена, когнітивно вмотивована та соціально інституціоналізована одиниця спеціалізованої мови, що поєднує лінгвістичний, когнітивний, комунікативний і нормативний виміри та виконує системоорганізувальну функцію.

Дане визначення створює методологічне підґрунтя для подальшого всебічного аналізу галузевих терміносистем та встановлення взаємозв'язку між інституціоналізацією знання, глобальною стандартизацією та номінаційними процесами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азарова Л. Є. Теоретичні засади розвитку української термінології. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Т. 36 (75), № 1, 2025. Ч. 1. С. 2-6. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.1.1/01>
2. Вакуленко М. О. Синтез дескриптивного та прескриптивного підходів у сучасній кодифікації українського наукового термінолексикону: автореф. дис. на здобуття докт. філол. наук: 10.02.21. Київ. 2020. 31 с. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.13502.02887>
3. Казимиrowa І. А., Туровська Л. В., Яценко Н. О. Українське теоретичне термінознавство на тлі слов'янського досвіду. Київ: Інститут української мови НАН України, 2023. 317 с.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К, 2008. – 712 с.
5. Cabré, M. Teresa Terminology : theory, methods, and applications Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, 1999. 247 p. <https://doi.org/10.1075/tlrp.1>
6. Felber H. Terminology Manual. Paris: UNESCO; Vienna: Infoterm, 1984. 457 p. URL: <https://archive.org/details/terminology-manual-by-h-felber> (дата звернення: 04.02.2026).
7. Foucault M. L'archéologie du savoir. Paris: Gallimard, 1969. 275 p. URL: https://monoskop.org/images/b/b7/Foucault_Michel_L_archeologie_du_savoir.pdf (дата звернення: 04.02.2026).
8. Kuhn T. S. The Structure of Scientific Revolutions. 2nd ed. Chicago: University of Chicago Press, 1962. 210 p. URL: <https://www.columbia.edu/cu/tract/projects/complexity-theory/kuhn-the-structure-of-scien.pdf> (дата звернення: 04.02.2026).
9. L'Homme M.-C. Lexical Semantics for Terminology: An introduction. Benjamins Publishing Company, 2020. 287 p. <https://doi.org/10.1075/tlrp.20>
10. Peirce C. S. Collected Papers of Charles Sanders Peirce. Vol. 1–8. Cambridge (MA): Harvard University Press, 1931 – 1958. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/peirce-semiotics/> (дата звернення: 04.02.2026).
11. Picht H. The science of terminology: history and evolution. *Terminologija*. 2011. Vol. 18. P.6-26. URL: <https://journals.lki.lt/terminologija/article/view/411> (дата звернення: 04.02.2026).
12. Faber, P. & L'Homme, M.-C. Theoretical Perspectives on Terminology: Explaining Terms, Concepts and Specialized Knowledge. John Benjamins Publishing, 2022. 598 p. <https://doi.org/10.1075/tlrp.23?locatt=mode:legac>
13. Saussure F. de. *Cours de linguistique générale*. Paris: Payot, 1916. 331 p. URL: <https://archive.org/details/courseingenerall00saus> (дата зверн.: 04.02.2026).

14. Temmerman R. *Towards New Ways of Terminology Description*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, 2000. 258 p. <https://doi.org/10.1075/tlrp.3>
 15. Wright S.-E., Budin G. (eds.). *Handbook of Terminology Management*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, 1997. 384 p.
 16. Wüster E. *Introduction to the General Theory of Terminology and Terminological Lexicography*. Vienna: Springer, 1979. 176 p.
- REFERENCES**
1. Azarova, L. Ye. (2025). Teoretychni zasady rozvytku ukraïnskoi terminolohii [Theoretical basis of Ukrainian Terminology development]. *Vcheni zapysky TNU im. V. I. Vernadskoho. Seriya: Filolohiia. Zhurnalistyka*, 36(75), 1(1), 2–6. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.1.1/01>
 2. Vakulenko, M. O. (2020). Syntez deskryptyvnoho ta preskryptyvnoho pidkhodiv u suchasniï kodyfikatsii ukraïnskoho naukovoï terminoleksykonu [Synthesis of Descriptive and Prescriptive Approaches in the Modern Codification of the Ukrainian Scientific Terminolexicon] (*Doctoral dissertation abstract*). Kyiv. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.13502.02887>
 3. Kazymyrova, I. A., Turovska, L. V., & Yatsenko, N. O. (2023). Ukraïnske teoretychne terminoznavstvo na tli slovianskoho dosvidu [Ukrainian Theoretical Terminology Studies in the Context of Slavic Experience]. Instytut ukraïnskoi movy NAN Ukrainy. <https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/Terminoznavstvo-2023.pdf>
 4. Selivanova, O. O. (2008). Suchasna linhvistyka: Napriamy ta problemy [Modern Linguistics: Trends and Problems]. Poltava: Dovkillia-K. 712 p. <https://lnk.ua/QV0g21Jeg>
 5. Cabré, M. T. (1999). *Terminology: Theory, methods, and applications*. John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/tlrp.1>
 6. Faber, P., & L'Homme, M.-C. (2022). *Theoretical perspectives on terminology: Explaining terms, concepts and specialized knowledge*. John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/tlrp.23>
 7. Felber, H. (1984). *Terminology manual*. UNESCO; Infoterm. <https://archive.org/details/terminology-manual-by-h.-felber>
 8. Foucault, M. (1969). *L'archéologie du savoir*. Gallimard. https://monoskop.org/images/b/b7/Foucault_Michel_L_archeologie_du_savoir.pdf
 9. Kuhn, T. S. (1962). *The structure of scientific revolutions* (2nd ed.). University of Chicago Press. <https://www.columbia.edu/cu/tract/projects/complexity-theory/kuhn-the-structure-of-scienc.pdf>
 10. L'Homme, M.-C. (2020). *Lexical semantics for terminology: An introduction*. John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/tlrp.20>
 11. Peirce, C. S. (1931–1958). *Collected papers of Charles Sanders Peirce* (Vols. 1–8). Harvard Univ. Press. <https://plato.stanford.edu/entries/peirce-semiotics/>
 12. Picht, H. (2011). The science of terminology: History and evolution. *Terminologija*, 18, 6–26. <https://journals.lki.lt/terminologija/article/view/411>
 13. Saussure, F. de. (1916). *Cours de linguistique générale*. Payot. <https://archive.org/details/courseingenerall00saus>
 14. Temmerman, R. (2000). *Towards new ways of terminology description*. John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/tlrp.3>
 15. Wright, S.-E., & Budin, G. (Eds.). (1997). *Handbook of terminology management*. John Benjamins. 384 p.
 16. Wüster, E. (1979). *Introduction to the general theory of terminology and terminological lexicography*. Vienna: Springer. 176 p.

Дата першого надходження статті до видання: 16.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 10.04.2026